

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.с.н. Дияна Лилова Светлева – пенсионер от Аграрен университет – Пловдив на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование: **4. Природни науки, математика и информатика**; Професионално направление: **4.3. Биологически науки**; Докторска програма: **Генетика**

Автор: Гергана Косева Панайотова

Тема: „Психогенетично изследване на личностни нагласи при различни когнитивни и емоционални стилове“

Научен ръководител: Проф. д.б.н. Евгения Нешова Иванова – Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”, Биологически факултет, Катедра „Биология на развитието”

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Описание:

Със заповед № РД-21-122 от 20.01.2023 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научно жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Психогенетично изследване на личностни нагласи при различни когнитивни и емоционални стилове“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 4. Природни науки, математика и информатика; професионално направление: 4.3. Биологически науки; докторска програма: Генетика.

Автор на дисертационния труд е Гергана Косева Панайотова – докторант в редовна форма на обучение към катедра „Биология на развитието”, с научен ръководител проф. д.б.н. Евгения Иванова от Биологическия факултет на Пловдивския университет “Паисий Хилендарски”.

Представеният от докторант Гергана Панайотова комплект материали на хартиен и електронен носител е в пълно съответствие с Чл. 36 (ал. 1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

Представяне на докторанта:

Гергана Косева Панайотова завършва висшето си образование през 2005 г. в Аграрния университет, Пловдив и получава диплом за ОКС „бакалавър“ по специалността „Растителна защита“.

През периода 2007 – 2011 година в Пловдивския университет “Паисий Хилендарски” завършва два последователни магистърски курса и получава две дипломи за ОКС „магистър“ с квалификации – „Микробни биотехнологии“ и „Генетика“.

През 2015 г. е приета за докторант в редовна форма на обучение към катедра „Биология на развитието”.

Тя продължава да развива и надгражда обучението си като през 2021 г. завършва курс по „Приложна психология и психотерапия. Клинична психопатология“ в Медицинския университет, Пловдив, а от месец ноември 2022 г. до април 2023 г. провежда специализация по „Медицинска геномика и ракови терапии“ в Cambridge Center for research and Development (дистанционна форма на обучение).

От 2009 г. работи като мениджър на различни позиции във фирми, занимаващи се с фармацевтична индустрия – TAKEDA Pharmaceuticals GmbH, KRKA Bulgaria и MERCK.

Владее английски език на ниво **C2 level**, EF SET Certificate™.

2. Актуалност на тематиката

Използвана е класическа структура за оформяне на дисертационния труд, при която след преглед и анализ на публикуваните литературни източници по проблема са описани

целта и задачите за изпълнение, методологичните подходи, представени са получените резултати и е направено тяхното обсъждане. В края са формулирани заключение и изводи.

Най-големи по обем са следните раздели:

- Разделът „Литературен преглед“ е написан на 59 страници. Включва 5 раздела, в които много компетентно са представени и обсъдени направените и описани до момента в литературата проучвания в областта на дисертационната разработка;

- Получените резултати и тяхното интерпретиране са разработени на 78 страници;

- Включените в дисертационната разработка литературни източници са описани на 25 страници в раздел 8. „Използвана литература“.

Изключително добро впечатление ми направи, че разделът „Литературен преглед“ завършва с много добро обобщение, в което докторантът показва в какво направление трябва извърши своите изследвания. От него съвсем елегантно произлизат целта и задачите за изпълнение.

Актуалността на дисертационния труд се обуславя основно от следните факти:

- Психогенетиката (генетика на поведението) е област от науката, възникнала на границата между науките психология и генетика;

- Тя допринася значително за по-доброто разбиране на човешкото поведение и развитието му в хода на онтогенезата;

- Експерименталните изследвания в генетиката на развитието, се фокусират върху ролята на гените за нормалното и патологичното човешко поведение;

- В България подобни интердисциплинарни изследвания почти не са правени;

- Липсата на такъв тип проучвания в сферата на антропогенетиката и поведенчката генетика определя актуалността на настоящия труд.

3. Познаване на проблема

Списъкът на цитираната литература включва 420 източници, от които 415 на латиница и 5 на кирилица. Особено важно е да се отбележи, че редица от цитираните източници са публикувани през последните 5-10 години, което подчертава актуалността на проучвания от докторант Панайотова проблем.

Откриването, проучването и включването в дисертационната разработка на такъв богат обем от литературни източници, които много точно са включени при анализиране на получените резултати и написването на литературния преглед показва, че докторант Панайотова е успяла да вникне в дълбочина на проучвания проблем. Прави впечатление, че само 14 научни публикации са написани от български автори, което показва, че за България този проблем е сравнително нов и в бъдеще докторантът ще може да продължи своите изследвания в тази област.

4. Методика на изследването

В проучването са включени две извадки лица от български етнически произход, които са от един и същ район – Пловдивска област, Южна България:

✓ *За многофакторни характеристики в хетерогенна извадка* са включени общо 817 клинично здрави индивиди на възраст между 19 и 59 години, които са участвали доброволно в проучването.

✓ *Извадката от пациенти с шизофрения и здрави индивиди като контрола* е съставена от експериментална подгрупа болни от шизофрения и контролна подгрупа клинично психически здрави индивиди, които са общо 122 лица. Контролната подгрупа е съставена от здрави доброволци. Извадката от шизофренно болни е от пълнолетни пациенти, постъпили на лечение в Държавната Психиатрична Болница (ДПБ) "Д-р Г. Кисъв", гр. Раднево. Изследването е утвърдено с решение на Етичната комисия на болницата с протокол № 560/27.02.2015 г.

Избраната методика на изследване е напълно адекватна. Тя включва провеждане на различни видове анкети с точни въпроси, което е дало основание на докторанта да събере достатъчно богата и надеждна информация за изследването. Провеждано е събеседване и снемане на анамнеза, както и събиране на генеалогични данни. Извършени са анализи за кръвногрупова принадлежност на проучваните лица.

Получените резултати са обработени статистически чрез софтуерен пакет IBM SPSS Statistics, версия 22.0, което е добър атестат за достоверността на получените резултати и тяхното правилно анализиране.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите.

Целта и поставените за изпълнение 7 задачи са формулирани много точно и дават представа за проведените от докторанта изследвания.

Дисертационният труд отговаря на възприетите и утвърдени изисквания, посочени в чл. 27 ал. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Има общ обем от 189 страници. Илюстриран е с 49 таблици, 12 фигури и 13 снимки с много добро качество, които са включени в приложение.

Докторантът е формулирал общо 12 приноса, които съвсем правилно е разпределил в 3 групи: с оригинален, потвърдителен и методичен характер.

По мое мнение с най-голямо значение са:

- Първият *принос с оригинален научен характер* който гласи, че е приложен комплексен подход за проучване на психогенетични и демографски показатели и е установена връзката им с множество социално-значими заболявания с мултифакторна етиология;

- *Приносът с методичен характер* доказва, че е приложена оптимална и ефективна комбинация от описателни, сравнителни и аналитични методи за изясняване на взаимодействията и причинните връзки между изучаваните характеристики и определянето на възможни статистически значими зависимости в проучваната извадка.

Считам, че това е така, защото те са от особена важност за цялата концепция на проведеното изследване. Те определят значимостта на получените резултати и тяхната точност, което дава основание за правилното им и достоверно тълкуване и интерпретиране.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати.

Значимост и убедителност на получените резултати, интерпретациите и изводите.

Всички получени резултати са подробно онагледени, анализирани и обяснени. Направен е паралел с получените резултати от други автори. От получените резултати са формулирани 11 извода, които са много точни, убедителни и конкретни. Това е дало основание на докторанта най-важните от тях да включи като основа за формулираните приноси.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантът е участвал с научни разработки в работата на две научни конференции, проведени в България. Приложил е списък и копия на 5 броя научни публикации по темата на дисертацията. Две от тях са с Q3 и една е с Q4. Представена е и една допълнителна статия с различна тематика от дисертационната работа, публикувана в списание с Q3. Една от статиите е под печат и е приета за отпечатване, което е удостоверено със съответен документ.

Всички статии са публикувани на английски език. В три статии докторант Панайотова е първи автор (60,0%), в една е втори (приетата за печат), а в две – е трети автор (40,0%). Това доказва нейната водеща роля и личното ѝ участие в разработването на идеите за написване на тези научни публикации.

Повечето от статиите са публикувани през последните две години, поради което все още е рано да се намерят цитирания от други автори.

7. Автореферат

Авторефератът е представен и оформен в обем от 40 страници. Той е структуриран добре и отразява в резюмиран вариант структурата и съдържанието на дисертацията. Представен е според всички изисквания на закона за такъв вид публикация.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Към дисертационния труд нямам съществени бележки.

Той е всеобхватен, изследвани са достатъчен брой лица. Проведена е статистическа обработка на получените резултати, които са интерпретирани правилно и са изведени логични изводи. Част от посочените приноси могат да послужат като основа за продължаване на изследванията в тази област на докторанта и някои нейни колеги.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторант Гергана Панайотова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност „Генетика“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Представила е четири статии във връзка с разработената дисертация като две от тях са докладвани на научни конференции.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Гергана Косева Панайотова в област на висше образование: *4. Природни науки, математика и информатика*; Професионално направление: *4.3. Биологически науки*; Докторска програма: „Генетика“.

18.02.2023 г.
Гр. Пловдив

Изготвил становището:
(проф. д.с.н. Д. Светлева)